

תוכן עניינים

2.....	מבוא.....
4.....	1. היסטוריית הסמים בספורט – התפתחויות ומגמות היסטוריות סביב התופעה.....
4.....	1.1 התפתחות התופעה.....
6.....	1.2 מגמות בשימוש סמים בספורט.....
10.....	2. הסיבות המעודדות שימוש בסמים בספורט.....
10.....	2.1 שיפור הביצועים.....
12.....	2.2 סיבות כלכליות.....
15.....	2.3 סיבות חברתיות ואישיות.....
18.....	3. האיסור על שימוש סמים בספורט.....
19.....	3.1 פגיעה ברוח הספורט.....
22.....	3.2 פגיעה בבריאות הספורטאי.....
24.....	4. סיכום.....
26.....	5. ביבליוגרפיה.....

מבוא

החל משנות ה-60 חלה מודעות חברתית כלפי השימוש בסמים בספורט ככלי המאפשר לשפר ביצועים גופניים. תחילה היה זה קופאין הניתן לספורטאים באופן טבעי לצורך המרצת הדם, אולם עם השנים השימוש בממריצים ומשפרי ביצועים הפך למורכב יותר וזה כלל סמים מסוג סטרואידים, ביצוע מניפולציות בזרימת הדם, וממריצים שונים שהטיבו עם ביצועי הספורטאים. השיפור בביצועים של הספורטאים הגביר את החשש לאורך שנים כי ספורטאים אכן משתמשים בתוספים מלאכותיים בכדי לשפר את ביצועיים, ועד מהרה נקבע על ידי הוועדה האולימפית והוועדה הבינלאומית נגד סמים בספורט, על איסור שימוש בתוספים מלאכותיים משפרי ביצועים. חרף האיסור, ספורטאים המשיכו לצרוך סמים ומשפרי ביצועים, אשר תוצאותיהם נעו על קו דק בין ניצחון, תהילה חברתית וזכייה בתגמולים חומרניים, לבין פסילה בבושת פנים ואיסור להמשיך להשתתף בתחרויות מקצועיות (Ehrnberg, & Rosén, 2009; Moller, & Dimeo, 2014).

אולם למרות כי ההחלטה של הוועדה הבינלאומית נגד סמים בספורט וארגוני ספורט נוספים בעולם להוקיע את הסמים מהספורט, ישנו קושי לזהות תמימות דעים מלאה בנוגע לכדאיות ולנכונות לאשר או למנוע שימוש סמים בספורט. השימוש בסמים מאפשר על-פניו להתמודד עם פערים מבניים באי-שוויון בספורט, כדוגמת הבדלים בגובה, משקל, מגדר וכדומה ובכך ליצור תחרויות ספורט הוגנות יותר, קל וחומר כאשר השימוש בסמים הינו מפקח על ידי רופאים הממליצים על סמים בטיחותיים יותר (Savulescu, Foddy, & Clayton, 2004). מצד שני עולה הטענה כי יצירת רגולציה בתחום צריכת הסמים בספורט יוביל לשחיקה הדרגתית ברוח וטוהר הספורט, ליצירת תחרויות לא אנושיות, חדירת הסמים לתחומי חברה אחרים כמו בבתי הספר והעבודה ופגיעה חמורה בבריאות הספורטאים (Birzniece, 2015; Lentillon-Kaestner, Hagger, & Hardcastle, 2012; Moller, & Dimeo, 2014).

שאלת המחקר: האם שימוש בסמים בספורט הינו ראוי וכדאי או שמא יש לאסור באופן מוחלט שימוש בסמים בספורט?

שאלות משנה: מהם הגורמים הדוחפים לשימוש סמים בספורט? מדוע לא כדאי לאשר שימוש סמים בספורט?

טענת המחקר: שימוש בסמים בספורט בקרב הספורטאי יכולים להגשים מספר יתרונות בשיפור ביצועי הספורטאי, התמודדות עם לחצים חברתיים, ונגישות לתגמולים על הישגי ספורט בולטים, אך בטווח הזמן הארוך שימוש בסמים פוגע ברוח הספורט, בבריאות הספורטאים ועלול לסכן את יציבות החברה בכללותה.

מטרת המחקר: המחקר נועד לבחון את התפיסות הציבוריות כלפי שימוש סמים בספורט. המחקר יציג את הלחצים הגדולים המופעלים על הספורטאים ושדוחפים אותם להשתמש בסמים בספורט, לצד הצורך לשמור הן על בריאות הספורטאים והן על טוהר הספורט. המחקר יציג את עקרונות רוח הספורט המקדמת מצד אחת מצוינות, תחרותיות והוגנות, לבין מצב בלתי אפשרי שבו ישנם הבדלים מבניים ביולוגיים שלעולם לא יאפשרו הוגנות ושוויון בספורט. המחקר יאפשר להרחיב את הדיון החברתי בנוגע לשימוש סמים בספורט ויציג האם התופעה אכן ראויה או שיש להוקיע אותה.

1. היסטוריית הסמים בספורט – התפתחויות ומגמות היסטוריות סביב התופעה
מטרת הפרק הנוכחי היא להציג את ההתפתחות ההיסטורית של שימוש סמים בספורט והן את היקף התופעה והשינויים שחלו בהתפתחות התופעה האמורה. הפרק יציג הן את התפתחות השימוש בסמים, אך גם את המגמות החברתיות שחלו סביב התופעה – כדוגמת ארגונים בינלאומיים שביקשו להתמודד עם התופעה והן שינויים בתחום הספורט שנבעו כתוצאה משימוש בסמים בספורט.

1.1 התפתחות התופעה

ניתן לזהות תמימות דעים בנוגע לתחילת השימוש בסמים בספורט, כאשר טענה אחת גורסת כי מדובר על תופעה וותיקה הקיימת עוד מתקופת יוון העתיקה ושימוש בסמים בספורט למעשה קיים זה 3,000 שנה שאופיין במשחקים אולימפיים ובתחרויות ספורט מגוונות (בר-אלי ופאר-מוסקוביץ, 1997: 125); ואילו עמדה אחרת גורסת כי השימוש בסמים בספורט החל בתקופת 776 לפני הספירה, גם כן במסגרת המשחקים האולימפיים המוקדמים שנחשבו באותה העת (וגם כיום) כפסטיבל הספורט היוקרתי ביותר עבור הספורטאים המקנה להם תהילה ויוקרה (1: Thevis, 2010). זאת אומרת כי תחרויות הספורט היוקרתיים – כמו האולימפיאדה, היוו מקור חשוב להתפתחות תופעת השימוש בסמים בספורט ככלי להצלחה אתלטית והשגת תהילה. אולם רק לאחר מלחמת העולם השנייה, תופעת הסמים בספורט התרחבה לממדים גדולים יותר והן לענפי ספורט מגוונים יותר (בר-אלי ופאר-מוסקוביץ, 1997: 125).

השימוש הראשוני בסמים בספורט נתפס כפשוט ובלתי מתוחכם שכלל שימוש בעלי קוקה, אלכוהול, קופאין וסוכר ואילו השימוש בהם היה באופן חופשי ונטול מגבלות מפאת היעדר מודעות ציבורית והיעדר רגולציות סביב נושא השימוש של סמים בספורט ככלי המאפשר להגביר את ביצועי האתלט. כך למשל שימוש בקופאין היה שכיח למדי כמוצר העוזר להמריץ את הדם ומעולם לא נחשב לסוג של סם אסור, ואילו שימוש באלכוהול עזר להרחיב את הוורידים ולספק קיבולת דם גבוהה יותר, לצד טשטוש כאבים והפחתת מתחים של הספורטאי (Holt, Erotokritou-Mulligan, & Sönksen, 2009: 320-321).

אולם במקביל להתפתחות הספורט המקצועי במאה ה-19 לצד התפתחות התעשייה הכימית, החלו להשתמש בסמים מורכבים יותר כמו ממריץ מסוג אפדרין והן אף שימוש בסטריכנין הנחשב לרעלן אך צריכה בכמויות מתונות ממנו יכולה לשמש להמרצה ועוררות. אחד מענפי הספורט הבולטים שהחלו להתאפיין בצריכת סמים לצורך שיפור ביצועים הוא מרוצי האופניים שחייבו שימוש בכוח ומהירות לאורך זמן, אך מאוחר יותר השימוש הפך לשכיח למדי גם בענפי ספורט שבהם השימוש בכוח היה מהיר וקצר באופן יחסי, כמו הנפת משקולות ואגרופ. הערכה היא כי ככל שענף הספורט היה מאתגר וממושך יותר, כך עלתה השכיחות של שימוש בסמים בענף הספורט, וזה מסביר מדוע שימוש בממריצים היה נפוץ ברכיבה באופניים שכן ספורט זה נחשב למאתגר במיוחד שכן הוא נמשך לאורך זמן (מספר שעות בכל ביום במשך שבועות רצופים – כמו תחרות הטור דה-פרנס בצרפת) (Strulik, 2012: 540-541).

אחד הטיעונים המרכזיים בקשר בין ספורט וסמים הוא כי עד אמצע המאה ה-20 לא חלו מגבלות על שימוש בממריצים בספורט, ולכן ספורטאים ומאמנים עסקו באופן קבוע בצריכת חומרים שונים שעזרו לשפר את הביצועים הספורטיביים. כך למשל בשנת 1904 האצן ג'ון היקס סבל מעייפות קלה